

Krzysztof Kaczmarek

Wydział Humanistyczny

Politechnika Koszalińska

ORCID: 0000-0001-8519-1667

puola@tlen.pl

Bezpieczeństwo państwa a odporność jego mieszkańców na kryzysy: casus Finlandii i Szwecji

Streszczenie

Odporność państwa na kryzysy w znacznym stopniu zależy od odporności na nie jego mieszkańców. Celem artykułu jest analiza przygotowania obywateli Finlandii i Szwecji na kryzysy na tle innych państw Europy. Zbadano sposoby przygotowań na zakłócenia w funkcjonowaniu infrastruktury i instytucji państwowych przez jednostki i gospodarstwa domowe. W badaniu zastosowano metodę porównawczą uzupełnioną metodami ilościowymi i jakościowymi oraz podejściem historycznym. Otrzymane wyniki pokazują, że mieszkańcy Finlandii są w większym stopniu przygotowani na kryzysy niż obywatele Szwecji i innych państw Europy, co jest pochodną warunków naturalnych, historii i permanentnego poczucia zagrożenia ze strony Rosji.

Słowa kluczowe

bezpieczeństwo, kryzys, obrona cywilna, odporność społeczna

Wstęp

Truizmem jest stwierdzenie, że najsłabszym ogniwem każdego systemu bezpieczeństwa jest człowiek. Dotyczy to również przygotowania na sytuacje kryzysowe. To właśnie zdolność obywateli do radzenia sobie w trudnych warunkach w znacznym stopniu determinuje odporność państwa na zagrożenia. Natomiast przygotowanie jednostek, a co za tym idzie społeczeństw i państw na sytuacje kryzysowe to również umiejętność przewidywania i przygotowywania się na potencjalnie niebezpieczne zjawiska na podstawie docierających sygnałów, które często są ignorowane, a ich oczywistość dostrzegana dopiero po fakcie¹.

Punktem wyjścia analiz przeprowadzonych w niniejszym artykule jest założenie, że odporność państwa na sytuacje kryzysowe zależy od odporności na nie jednostek, a obrona jako dobro zbiorowe nie może być dzielona na części. Z punktu widzenia obywateli każda jednostka odnosi korzyści z całości systemu obrony². Jednym z jej elementów jest obrona cywilna, której działanie opiera się na synergii między organami i podmiotami obrony cywilnej, powierzonymi im zadaniami i odpowiednimi zasobami, co stanowi podstawę jego funkcjonowania³.

Należy również podkreślić, że obecnie największym zagrożeniem bezpieczeństwa państw i społeczeństw, szczególnie tych, które po II wojnie światowej znajdowały się w strefie wpływów Związku Radzieckiego (ZSRR), są działania Federacji Rosyjskiej. W związku z tym władze i mieszkańcy tych państw powinny w sposób ciągły przygotowywać się na wszelkie możliwe formy agresji ze strony tego państwa. Należy pamiętać, że polityka Cesarstwa Rosyjskiego, a później ZSRR, polegała na powiększaniu terytorium i stref wpływów kosztem innych⁴, a obecne władze Federacji Rosyjskiej mają takie samo podejście. Wobec tego nie można wykluczyć żadnego działania, którego celem jest

- 1 B. Ćwik, *Postrzeganie zagrożeń w systemach bezpieczeństwa organizacji*, „Modern Management Review” 2017, nr 3, s. 28.
- 2 A. Bencsik, M. Karpiuk, M. Kelemen, *The Status of the Armed Forces in Hungary, Poland and Slovakia*, „Ius et Securitas” 2024, nr 2, s. 20.
- 3 E.M. Włodyka, *Functioning of Local Government Units in the Light of the Law of 5 December 2024 on Civil Protection and Civil Defence*, ibidem, s. 113.
- 4 P. Krzykowski, *Rosyjska myśl strategiczna*, „Świat Idei i Polityki” 2021, nr 2, s. 135.

osłabienie, podporządkowanie lub zniszczenie państw uważanych za nieprzyjazne lub wrogie.

Jednocześnie wszystkie analizy dotyczące odporności jednostek, a co za tym idzie społeczeństw i państw, na zagrożenia powinny być holistyczne i brać pod uwagę wiele czynników, takich, jak: historia, kultura, warunki naturalne, edukacja czy potencjały demograficzny, gospodarczy i militarny.

Celem niniejszego artykułu jest analiza stanu przygotowania mieszkańców na poziomie jednostek, gospodarstw domowych i lokalnych społeczności Finlandii i Szwecji na sytuacje kryzysowe wywołane działaniami wrogich podmiotów zewnętrznych. W związku z tym autor zdecydował się na postawienie pytania badawczego: Czy i w jaki sposób jednostki są przygotowane na dłuższe przerwy w dostawach energii elektrycznej, paliw i innych surowców energetycznych, skażenia chemiczne, biologiczne i radioaktywne, katastrofalne zjawiska pogodowe czy atak zbrojny. Hipoteza badawcza zakłada, że subsidiarność postępowania w sytuacjach kryzysowych, bez względu na czynniki je powodujące, pozwala na znaczne odciążenie służb i zwiększenie elastyczności w zarządzaniu siłami i środkami. W celu jej weryfikacji została zastosowana metoda porównawcza uzupełniona metodami ilościowymi i jakościowymi oraz podejściem historycznym.

Finlandia

Historycznie rzecz ujmując, kwestia polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Finlandii była w dużej mierze związana z wydarzeniami w Rosji i zagrożeniem, jakie może ona stanowić dla swojego nordyckiego sąsiada. Z czasem Rosja stała się swoistym aktorem definiującym tożsamość polityki zagranicznej Finlandii i bywała definiowana przez finlandzkich dyplomatów jako nierozwiązywalny dylemat⁵. Po zakończeniu II wojny światowej państwo to znalazło się w strefie wpływów Moskwy i podobnie jak państwa bloku wschodniego nie przystąpiła

5 H. Vanhanen, *Länsi-integraatio luo turvallisuuspoliittista vakautta*, <https://ulkopolitist.fi/2017/04/12/lansi-integraatio-luo-turvallisuuspoliittista-vakautta/> [dostęp: 8.02.2025].

do planu Marshalla⁶. Jednakże bez względu na sytuację międzynarodową Finlandia nigdy nie zaniechała przygotowywania się na zagrożenia ze strony wschodniego sąsiada. Rezerwy strategiczne utrzymywała nawet wtedy, kiedy większość państw Europy rozluźniła swoje działania pod tym względem po rozpadzie ZSRR i pozornym zakończeniu zimnej wojny. Równocześnie państwo to nigdy nie zaniechało przygotowywania swoich obywateli na zagrożenia wynikające z dynamicznie zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa. Takie działania doprowadziły do tego, że fińska obrona cywilna i gotowość innych służb jest doceniana na całym świecie, co znajduje odzwierciedlenie w eksporcie produktów edukacyjnych⁷.

Jedną z podstaw fińskiego systemu budowania odporności społecznej jest zaufanie obywateli do władz. Oznacza to, że zdecydowana większość mieszkańców tego państwa stosuje się do zaleceń rządu dotyczących przygotowania się z wyprzedzeniem na sytuacje takie, jak: długie przerwy w dostawach energii elektrycznej, wody, usług sieciowych, ekstremalne zjawiska pogodowe i poważne awarie, a także na długotrwałe sytuacje kryzysowe, np. pandemii lub konflikt zbrojny⁸. Według instrukcji umieszczonej na rządowych stronach Finlandii podstawowa gotowość na sytuacje kryzysowe oznacza posiadanie w miejscu zamieszkania zapasów podstawowych artykułów takich jak woda pitna i żywność, wiarygodnych informacji o ryzykach i zagrożeniach, umiejętności działania w nietypowych sytuacjach, fizycznej i psychicznej zdolności do funkcjonowania w nietypowych warunkach oraz zbudowania więzi z otoczeniem społecznym w celu wzajemnej pomocy⁹. Jednak są to jedynie zalecenia władz tego państwa, a odporność społeczeństwa zależy przede wszystkim od rzeczywistego przygotowania jednostek na sytuacje kryzysowe.

6 F. Singleton, *Finland's Functioning „Finlandisation”*, „World Today” 1985, nr 11, s. 208–210.

7 *Mitä väestönsuojelu on?*, <http://www.vaestonsuojelusaatio.fi/vaestonsuojelu/> [dostęp: 28.02.2025].

8 *Miten toiminn? Häiriö- ja kriisitilanteisiin varautuminen. Tiedätkö, miten varaudut erilaisiin tilanteisiin ja toimit niiden aikana?*, <https://www.suomi.fi/oppaat/varautuminen> [dostęp: 1.03.2025].

9 *Miten toiminn? Häiriö- ja kriisitilanteisiin varautuminen. Mitä varautuminen tarkoittaa?*, <https://www.suomi.fi/oppaat/varautuminen/miten-varaudun-hairio-ja-kriisitilanteisiin/mita-varautuminen-tarkoittaa> [dostęp: 1.03.2025].

Z przeprowadzonych w 2024 r. badań Eurobarometru wynika, że Finowie są dobrze przygotowani na ewentualne sytuacje kryzysowe. Ich gotowość jest szczególnie widoczna w przypadku posiadania domowych zapasów awaryjnych. Przy europejskiej średniej 47% około 90% Finów posiada w zapasach zapalki lub latarkę zasilaną bateriami, 63% – zapasy leków, 51% – zapasy żywności i picia, a 49% – radio na baterie. Nieco ponad jedna trzecia ma również zapasy wody do celów higienicznych i gotowania. Wskaźniki te należą do najwyższych w skali europejskiej. Jeżeli chodzi o zapasy żywności, to tylko mieszkańcy Austrii są lepiej przygotowani niż Finowie. Z badań wynika również, że 40% Finów jest w stanie przetrwać dłużej niż tydzień w razie braku dostaw żywności, a około jedna piąta ponadtygodniową przerwę w dostawach wody. Według Narodowej Agencji Zaopatrzenia Awaryjnego domowe zapasy awaryjne powinny być zarezerwowane na co najmniej trzy dni. Trzy czwarte Finów spełnia ten wymóg, dla 2% jedzenie skończyłoby się po jednym dniu, a 23% po 2–3 dniach¹⁰. Istotne jest również to, że przygotowanie mieszkańców Finlandii na większość kryzysów nie jest jedynie deklaratywne, a rzeczywiste. Taki stan rzeczy jest pochodną historii tego narodu i kraju, a filozofię fińskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa opisał wieloletni prezydent tego państwa Urho Kekkonen w następujący sposób: „Narody mogą liczyć tylko na siebie. Pod tym względem lata wojny dały nam lekcję, która kosztowała nas drogo: nikt nie będzie za nas dmuchał w ogień. A jeżeli tak, to my nabawimy się bąbli na twarzy.

Doświadczenia nauczyły nas także, że w swej polityce zagranicznej żaden naród nie może sobie pozwolić na uczucie – czy to sympatii czy antypatii – w procesie podejmowania decyzji. Realistyczna polityka zagraniczna musi opierać się na znajomości istotnych czynników w polityce międzynarodowej – to znaczy na znajomości interesów własnego kraju i układu sił między państwami”¹¹.

Podejście to można przenieść na poziom jednostek, które o własne bezpieczeństwo powinny dbać przede wszystkim same. W razie poważnego kryzysu może się okazać, że całe wysiłki państwa muszą być skierowane na utrzymanie własnego istnienia i nie ma możliwości dostarczenia zaopatrzenia do tych,

10 A. Rintanen, *Tutkimus: Suomalaisten varautuminen kriistilanteisiin Euroopan huippua*, <https://www.verkkouutiset.fi/a/tutkimus-suomalaisten-varautuminen-kriistilanteisiin-euroopan-huippua/#e42352a2> [dostęp: 1.03.2025].

11 U. Kekkonen, *Nie szukajcie przyjaciół daleko, a wrogów blisko*, Warszawa 1983, s. 88.

którzy nie zadbali o to sami. Finlandia kładzie duży nacisk na walkę z dezinformacją, a zaufanie obywateli do rządu powoduje, że weryfikują oni informacje, zwłaszcza te dotyczące kryzysów, w oficjalnych rządowych źródłach.

Szwecja

Od czasu złożenia wniosku o akcesję do Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (ang. North Atlantic Treaty Organization – NATO) w 2022 roku Szwecja stała się celem zwiększonej liczby przeprowadzanych ataków hybrydowych. Obecnie Rosja, Chiny i Iran prowadzą działania mające na celu zakłócenie ważnych systemów społecznych, uzyskanie dostępu do informacji zasługujących na ochronę i wywarcie wpływu na procesy podejmowania decyzji. Działania te obejmują cyberataki, operacje wpływu i sabotaż¹².

Według szwedzkiej Policji Bezpieczeństwa (szw. Säkerhetspolisen – SÄPO), instytucji zajmującej się m.in. kontrwywiadem cywilnym i zwalczaniem terroryzmu, państwo oprócz tradycyjnego szpiegostwa polegającego na zbieraniu danych wywiadowczych jest narażone na wiele działań zagrażających jego bezpieczeństwu takich, jak:

- prowadzenie strategicznego zastraszania za pomocą wojskowych lub dyplomatycznych demonstracji siły;
- operacje wywierania wpływu – polega na tym, że inne państwo próbuje wpłynąć na decyzje, percepcję lub zachowanie rządu centralnego, ludności lub wybranych grup docelowych. Zwykle są wykorzystywane wprowadzające w błąd lub niedokładne informacje (dezinformacja), które są rozpowszechniane za pośrednictwem społecznościowych i tradycyjnych mediów. Takie działania są dostosowane do różnych grup docelowych i rozprzestrzeniają się z dużą intensywnością. Nierzadko operacje wpływu odbywają się pośrednio z innych państw za pośrednictwem firm lub organizacji;
- strategiczne przejęcia lub inwestycje – inne państwa wykupują np. porty, firmy technologiczne lub przemysłowe, które są wykorzystywane do wywierania wpływu lub uzyskiwania informacji;

12 *Hybridoperationer skadar Sverige*, <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2025/01/hybridoperationer-skadar-sverige/> [dostęp: 2.03.2025].

– cyberataki – inne państwa atakują ważne społecznie systemy, takie, jak: opieka zdrowotna, zaopatrzenie w energię elektryczną, systemy komunikacyjne lub płatnicze. Cyberatak może być sposobem zarówno na narzucenie swojej woli innemu państwu, jak i uzyskanie dostępu do ważnych społecznie informacji;

– wspieranie grup ekstremistycznych i wpływanie w ten sposób na debatę publiczną i zachowania społeczne¹³.

Każde z powyżej wymienionych działań może skutkować sytuacją kryzysową. W związku z tym szwedzki Urząd ds. Ochrony Ludności i Gotowości (szw. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap – MSB) zaleca, żeby każde gospodarstwo domowe było przygotowane na sytuację, w której musi funkcjonować przez co najmniej tydzień bez dostaw ani pomocy z zewnątrz. Zalecenia te dotyczą przede wszystkim zgromadzenia zapasów żywności, wody pitnej, posiadania leków na co najmniej miesiąc, ogrzewania oraz laterek i odbiorników radiowych zasilanych bateriami¹⁴.

Z przeprowadzonych przez MSB w pierwszej połowie września 2024 roku badań wynika, że 27% mieszkańców Szwecji jest w stanie poradzić sobie bez wsparcia zewnętrznego przez co najmniej tydzień, 17% – przez co najmniej dwa tygodnie, a 57% planuje zwiększyć poziom swojego przygotowania na sytuacje kryzysowe. Jednocześnie 58% wie, gdzie szukać informacji na temat przygotowania się na kryzys¹⁵. Niestety, brakuje danych dotyczących rzeczywistego poziomu przygotowania mieszkańców Szwecji na kryzysy. Jednakże już w 2017 roku, czyli jeszcze przed militarną agresją Rosji na Ukrainę, eksperci alarmowali, że Szwecja jako państwo w połowie jest zależna od importu żywności, a posiadane zapasy starczą jedynie na tydzień. Wynika to z tego, że, w przeciwieństwie do Finlandii, państwo to pozbyło się swoich strategicznych rezerw żywnościowych pod koniec lat 90. XX wieku. Stało się tak najprawdopodobniej dlatego, że od początku XIX wieku Szwecja nie prowadziła

13 *Underrättelsehotet*, <https://www.sakerhetspolisen.se/hoten-mot-sverige/underrattelsehotet.html> [dostęp: 2.03.2025].

14 *Hemberedskap*, <https://www.krisinformation.se/forbered-dig/hemberedskap> [dostęp: 2.03.2025].

15 *Nollmätning: Beredskap för kris och krig. September 2024*, <https://www.msb.se/contentassets/9d7bf5898e734cb9bbda903695f48c6d/undersokning-beredskap-kris-krig-september-2024.pdf> [dostęp: 2.03.2025].

żadnych działań wojennych i nie angażowała się w toczące się wokół niej konflikty zbrojne. W związku z tym dla mieszkańców tego państwa zagrożenie militarne może wydawać się czymś odległym.

Zakończenie

Każde państwo ma opracowane procedury postępowania w razie wystąpienia sytuacji kryzysowej lub kryzysu. Jednakże najczęściej dotyczą one administracji państwowej i nie biorą pod uwagę indywidualnego przygotowania obywateli. Tymczasem bezpieczeństwo jest największym dobrem człowieka¹⁶. Jednocześnie postęp technologiczny sprawia, że liczba czynników powodujących zagrożenie dla człowieka ciągle wzrasta¹⁷. Ponieważ nie wszystkie z nich są znane, zatem należy być przygotowanym nawet na mało prawdopodobne wydarzenia, które jednak są możliwe i potencjalnie zagrażają bezpieczeństwu¹⁸. Przygotowanie to jest ważne nie tylko na poziomie krajowym, lecz także, a może przede wszystkim, na poziomie gospodarstw domowych. Zalecenia dotyczące przygotowania ludności na wypadek kryzysu są podobne zarówno w Finlandii, jak i w Szwecji. W Polsce Rządowe Centrum Bezpieczeństwa zaleca posiadanie, na wypadek wystąpienia kryzysu, zapasów żywności, napojów i awaryjnych środków łączności¹⁹. Stosowanie się do tych zaleceń różni się znacznie w poszczególnych państwach.

Pod tym względem obywatele Finlandii wykazują najwyższy wśród mieszkańców Europy stopień przygotowania na wypadek kryzysu, i tym samym odporności na jego wystąpienie. Wynika to zarówno z warunków naturalnych, jak i historii tego państwa. Finlandia i jej mieszkańcy, w przeciwieństwie do Szwecji, od zawsze funkcjonowali w cieniu swojego wschodniego sąsiada i co za tym idzie, w ciągłym zagrożeniu agresją. Połączenie świadomości realności

16 E. Tkaczyk, *Bezpieczeństwo państwa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Refleksje nad dobrem chronionym*, „Ius et Securitas” 2024, nr 1, s. 42.

17 A. Pieczywok, *Złożoność zagrożeń egzystencji człowieka – wybrane zagadnienia*, ibidem, s. 5–6.

18 T. Wojciechowski, *Cyberbezpieczeństwo i dezinformacja we współczesnym świecie: strategie ochrony i zarządzania kryzysowego*, ibidem, s. 92.

19 *Poradnik na czas kryzysu i wojny*, <https://www.gov.pl/web/rcb/poradnik-na-czas-kryzysu-i-wojny2> [dostęp: 1.03.2025].

zagrożeń i trudnych warunków naturalnych spowodowało, że bycie przygotowanym na kryzysy jest częścią fińskiej tożsamości. Mimo funkcjonowania w niemal identycznych warunkach przyrodniczych mieszkańcy Szwecji są przygotowani na sytuacje kryzysowe i kryzysy w o wiele mniejszym stopniu.

Państwo, którego obywatele samodzielnie przygotowują się na kryzysy, jest w znacznym stopniu odporniejsze na niespodziewane sytuacje mogące stanowić zagrożenie. W razie odcięcia dostaw energii elektrycznej osoby mające awaryjne źródła zasilania są w stanie przetrwać bez pomocy z zewnątrz przez czas zależny jedynie od sprawności tych źródeł. Takim źródłem mogą być agregaty prądotwórcze (wraz z zapasem paliwa). Odpowiedni zapas paliwa w prywatnym samochodzie zwiększa zdolność ewakuacyjną. Niestety, nie ma informacji o badaniach, na podstawie których można określić zdolność mieszkańców danego regionu lub państwa do przetrwania w razie wystąpienia kryzysu. Tym samym hipoteza badawcza zakładająca, że subsydiarność postępowania w sytuacjach kryzysowych, bez względu na czynniki je powodujące, pozwala na znaczne odciążenie służb i zwiększenie elastyczności w zarządzaniu siłami i środkami nie może zostać zweryfikowana. Nie można bowiem przewidzieć zachowania jednostki w sytuacji, kiedy diametralnie zmienia się jej środowisko bezpieczeństwa. Można, oczywiście, prowadzić teoretyczne rozważania na ten temat, a do analiz wykorzystywać zaawansowane narzędzia cyfrowe takie jak sztuczna inteligencja. Jednakże zawsze należy brać pod uwagę, że narzędzie to, podobnie jak każde inne, jest wykorzystywane zarówno jako środek walki, jak i ochrony przed zagrożeniami²⁰.

Analizując przygotowania jednostek na kryzysy, należy brać pod uwagę nie tylko przygotowanie w postaci zapasów, lecz także odporność psychiczną, która może się różnić nawet u tej samej osoby w zależności od rodzaju zagrożenia. Katastrofy naturalne są często postrzegane jako niemożliwe do uniknięcia, bez wyraźnego źródła winy i mogą powodować powszechne poczucie bezradności i utraty kontroli. Katastrofy spowodowane przez człowieka są powszechnie postrzegane jako bardziej możliwe do uniknięcia, dlatego że są skutkiem zaniedbania lub działania z premedytacją i mogą powodować wzmożony gniew oraz pragnienie zemsty. Z drugiej strony, sytuacje kryzysowe

20 T. Gergelewicz, *Bipolarity of Artificial Intelligence – Chances and Threats*, „Jus et Securitas” 2024, nr 2, s. 91.

w sferze zdrowia publicznego takie jak pandemia lub akty bioterroryzmu mogą powodować wysoki poziom strachu i niepokoju z powodu niepewności co do długoterminowych skutków²¹.

Przygotowanie społeczeństwa i państwa do radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych i kryzysach powinno rozpocząć się od edukacji, która nie może być jedynie teoretyczna, a powinna w znacznym stopniu polegać na ćwiczeniach praktycznych. Niezbędne jest także nabycie umiejętności radzenia sobie ze stresem w sytuacjach kryzysowych.

Należy podkreślić, że istniejące zagrożenia są postrzegane subiektywnie, a jednostki podejmują różnorodne zachowania przystosowawcze, które mają na celu przywrócenie stanu bezpieczeństwa lub niedopuszczenie do jego utraty²². Tym samym nawet deklarowana z przekonaniem gotowość do funkcjonowania w czasie kryzysów może okazać się jedynie deklaratywna.

Najważniejszym wnioskiem płynącym z analiz i rozważań przeprowadzonych w niniejszym artykule jest to, że przygotowanie jednostki na kryzysy nie gwarantuje jej przetrwania, ale zwiększa na nie szanse. Oczywiście, wszystko zależy od rodzaju zaistniałej sytuacji, czasu jej trwania i indywidualnych predyspozycji.

Bibliografia

- Bencsik A., Karpiuk M., Kelemen M., *The Status of the Armed Forces in Hungary, Poland and Slovakia*, „Ius et Securitas” 2024, nr 2.
- Bonanno G.A., Chen S., Bagrodia R., Galatzer-Levy I.R., *Resilience and disaster: Flexible adaptation in the face of uncertain threat*, „Annual Review of Psychology” 2024, nr 1.
- Ćwik B., *Postrzeganie zagrożeń w systemach bezpieczeństwa organizacji*, „Modern Management Review” 2017, nr 3.
- Gergelewicz T., *Bipolarity of Artificial Intelligence – Chances and Threats*, „Ius et Securitas” 2024, nr 2.

21 G.A. Bonanno, S. Chen, R. Bagrodia, I.R., Galatzer-Levy, *Resilience and disaster: Flexible adaptation in the face of uncertain threat*, „Annual Review of Psychology” 2024, nr 1, s. 575.

22 I. Niewiadomska, J. Chwaszcz, *Jak skutecznie zapobiegać karierze przestępczej*, Lublin 2010, s. 135.

- Hemberedskap*, <https://www.krisinformation.se/forbered-dig/hemberedskap> [dostęp: 2.03.2025].
- Hybridoperationer skadar Sverige*, <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2025/01/hybridoperationer-skadar-sverige/> [dostęp: 2.03.2025].
- Kekkonen U., *Nie szukajcie przyjaciół daleko, a wrogów blisko*, Warszawa 1983.
- Krzykowski P., *Rosyjska myśl strategiczna*, „Świat Idei i Polityki” 2021, nr 2.
- Mitä väestönsuojelu on?*, <http://www.vaestonsuojelusaatio.fi/vaestonsuojelu/> [dostęp: 28.02.2025].
- Miten toimin? Häiriö- ja kriisitilanteisiin varautuminen. Mitä varautuminen tarkoittaa?* <https://www.suomi.fi/oppaat/varautuminen/miten-varaudun-hairio-ja-kriisitilanteisiin/mita-varautuminen-tarcoittaa> [dostęp: 1.03.2025].
- Miten toimin? Häiriö- ja kriisitilanteisiin varautuminen. Tiedätkö, miten varaudut erilaisiin tilanteisiin ja toimit niiden aikana?*, <https://www.suomi.fi/oppaat/varautuminen> [dostęp: 1.03.2025].
- Niewiadomska I., Chwaszcz J., *Jak skutecznie zapobiegać karierze przestępczej*, Lublin 2010.
- Nollmätning: Beredskap för kris och krig September 2024*, <https://www.msb.se/contentassets/9d7bf5898e734cb9bbda903695f48c6d/undersokning-beredskap-kris-krig-september-2024.pdf> [dostęp: 2.03.2025].
- Pieczywok A., *Złożoność zagrożeń egzystencji człowieka – wybrane zagadnienia*, „Ius et Securitas” 2024, nr 1.
- Poradnik na czas kryzysu i wojny*, <https://www.gov.pl/web/rcb/poradnik-na-czas-kryzysu-i-wojny2> [dostęp: 1.03.2025].
- Rintanen A., *Tutkimus: Suomalaisten varautuminen kriisitilanteisiin Euroopan huippua*, <https://www.verkkouutiset.fi/a/tutkimus-suomalaisten-varautuminen-kriisitilanteisiin-euroopan-huippua/#e42352a2> [dostęp: 1.03.2025].
- Singleton F., *Finland's Functioning „Finlandisation”*, „World Today” 1985, nr 11.
- Tkaczyk, E., *Bezpieczeństwo państwa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Refleksje nad dobrem chronionym*, „Ius et Securitas” 2024, nr 1.
- Underrättelsehotet*, <https://www.sakerhetspolisen.se/hoten-mot-sverige/underrattelsehotet.html> [dostęp: 2.03.2025].
- Vanhanen, H., *Länsi-integraatio luo turvallisuuspoliittista vakautta*, <https://ulkopoliitist.fi/2017/04/12/lansi-integraatio-luo-turvallisuuspoliittista-vakautta/> [dostęp: 8.02.2025].
- Włodyka E.M., *Functioning of Local Government Units in the Light of the Law of 5 December 2024 on Civil Protection and Civil Defence*, „Ius et Securitas” 2024, nr 2.
- Wojciechowski, T., *Cyberbezpieczeństwo i dezinformacja we współczesnym świecie: strategie ochrony i zarządzania kryzysowego*, „Ius et Securitas” 2024, nr 1.

State Security and the Resilience of Its Inhabitants to Crises. The Case of Finland and Sweden

Abstract

A country's resilience to crises is largely dependent on the resilience of its inhabitants. The purpose of this article is to analyse the preparedness of Finnish and Swedish citizens for crises in comparison to other European countries. It examines how individuals and households prepare for disruptions in the functioning of infrastructure and state institutions. The research methods used are comparative, supplemented by quantitative and qualitative methods and a historical approach. The results indicate that Finnish citizens are more prepared for crises than citizens of Sweden and other European countries, which is a result of natural conditions, history, and a permanent sense of threat from Russia.

Keywords

security, crisis, civil defence, social resilience